

Издаји Недјељом.

Цијена:  
За ЦРНУ ГОРУ и АУ-  
СТРО УГАРСКУ (с БОС-  
НОМ и ХЕРЦЕГОВИНОМ)  
на годину 6 ф., на чот год.  
3 ф., на четврт године 1 ф.  
и 50 новчића.

За све остале земље у  
ЈЕВРОПИ и АМЕРИЦИ: на  
годину 20 франака, на по  
године 10 франака, на чет-  
врт године 5 франака.

# ГЛАС ЦРНОГОРЦА

## Лист за политику и књижевност.

Цветплата шаље се у  
плаћеним писмима непо-  
средно администрацији „Гл.  
Црногорца“ на Цетиње, а  
може се и картом упу-  
тицом на пошту у Котор.  
Донеси пишу се уредни-  
тву. Рукописи се не враћају.

За огласе плаћа се од  
реда 5 новч. За огласе веће  
и на дуже вријеме мање.

ЦЕТИЊЕ, 9. Јула.

Прошле недјеље завршена је школ-  
ска година у свијем основним школа-  
ма по Црној Гори; ове пак недјеље,  
у понедјељник, уторник и сриједу др-  
жавни су јавни испити и у овдашњој  
реалној гимназији; тако, сав подмла-  
дак црногорски, што књигу учи, сад  
се одмара од умног труда а умара и  
ноге и руке, чиле, од предуга сје-  
ђења.

Док се дјеца веселе, ми старији  
пребројмо трошак око њихова наука  
а прегледајмо добит. Јер у књизи на-  
родног живота, у одјељку народна о-  
бразованост при годишњем билансу  
треба да будемо лакоуми. Треба да  
пазимо да нам се у кући не троши  
страна непотребна еспап, крај дома-  
ћег окушаног.

Да проговоримо за сад само о  
основним школама.

Црна Гора дава својим учитељи-  
ма преко 20,000 форината на годину  
плате; озидала им је педесет кућа у  
којима станују и уче, а те куће ништу  
поправке мал да не сваке године; да-  
ва им огрјев од Митрова до Ђурђева-  
дне; троши најмање по талијер за ђа-  
ка за књиге, на годину, а има ђака  
2,100. То су материјални трошкови. —  
А напрезање учитеља и ученика, а у-  
залудан труд многих добријех учи-  
теља око лошијех ђака, а дангуба  
многојех добрих ђакова код лошијех  
учитеља, — како се то све зове? Су-  
мајмо та три велика капитала: новац,  
труд и вријеме пак ћемо се увјерити  
како гомилу снаге улаже наша др-  
жавина око просвјете.

Да ли би се могло заштедијети  
нешто од тога трога а да не узбуде  
мање користи?

Прије свега да смо на чисто са зна-  
чењем те ријечи, кад је говор основној  
школи. Корист нам је од основне  
школе ако она подизава своју сврху.  
Сврха је њезина да нам се подмладак у  
њој научи познавати што нам наша вјера  
препише; читати и писати у материн-  
ском језику колико је могуће правилније  
рачунати колико треба, а нацем прак-  
тичном животу. Од осталијех наука да  
дјеца појме онолико колико има гра-  
дова о тијем наукама у текстовима за  
читање. Не ће сметати, разумије се,  
ако учитељ у пригоди, интелигентни-  
јему ученику преца и што опширније  
из овога предмета који се ученику  
мили. Та за Бога, то су године у ко-  
јима се тако добро памти особито жи-  
ва ријеч, тако да је, више пута грехота  
упућивати дијете на мртву књижевину.  
То су још године у којима дијете из  
предмета који му је похулан, из једне  
добро му увријежене преставе изводи  
и склада читав низ другијех. Као кон-  
траст томе сјетимо се на она много-  
бројна стереотипна питања која се  
управљају ученицима у основној шко-  
ли а да би могла одговарати. Упитај  
га до исто, а ма најпростијим ријечима,  
не зна. Требају оне исте ријечи, тре-  
ба их онако исто поређати како је  
оно навикло слушати, па чак понекад  
треба на звјездан начин маћи руком  
или главом. Би ли боље било да није  
научно ништа, него је тако? Та барем  
неуки Црногорци одликују се — те  
још како — здравим разумом, којему  
није цијена занула од како се књиге  
умножавају, него баш с тога узрока  
цијена му се диже, јер постаје ређи.  
А такоме дјетету насилно се брка при-  
родни правац здравога разума.

Дакле?

Дакле нека ђак научи из вјеро-  
наука колико му је неопходно нужно;

из српскога језика читати и пи-  
сати, колико се може правилно и без  
велика теорисања;

рачунати, четир вида, цијелим и  
децималним;

из осталих предмета развијати дје-  
тету елементарне појмове које је из  
куће донио и то пригодне (из зооло-  
гије, ботанике, минералогije, па чак  
нешто из геометрије сеоско дијете има  
елементарни појмова).

Па какав се трошак заштедио,  
каква ли добит постигла том малом  
реформом у наставином програму?

Не заштеђује се ђаку ништа ма-  
ње до двадесет мјесеци дангубине;  
јер мјесто што је обвезан полазити  
основну школу четир школеке године,  
може лијепо за половину тога време-  
на постићи оно што је на више по-  
менуто. Вријеме употребљавано да се  
један ђак на селу изучи и отпусти, у  
толиком истом току времена отпусти-  
ће се двојица; у колико их је педесет  
излазило, излазиће их стотина. То  
је једна корист. Друга је: у омањим  
селима гдје су службовала два учите-  
ља, остаће један, а други ће се пре-  
мјестити у друго село гдје нема школе.  
И тако о једноме трошку моћи ће да  
буду двије школе. То ће пренестрој-  
ство уништити још једну ману у о-  
сновној настави, о којој смо напоме-  
нули али ју нијесмо изјаснили. Ко,  
путујући кроз црногорска села, наиђе  
на гомилу ђакова видјеће да сваки  
од њих обично носи по бремене књига.  
Узме ли да прегледа те књиге наћи  
ће осим буквара или читанке катихи-  
сиса и рачунице, још физику, зоологи-  
ју, ботанику, геометрију, човјечије ти-  
јело, — књижице прерађене, прекр-  
пене, преведене са страних језика.  
Мало је који од црногорских учите-  
ља уознат са поменути наукама а  
мора да предава по тим текстовима јер  
јер је тек преписана. Родољубиви  
књижари побринули су се да поспу-  
ту благодат преко родољубних ортака  
који су на згоди били да их наметну.  
Сиромашци припоуђени су били купо-  
вати — а зна Бог јесу ли их добро  
плаћали — књиге које не разумију из  
којих су једино поимали којекакве  
несрпске ријечи и германизме, ушљед  
познате наклоности дјечије да лако  
памте и радо употребљају туђе рије-  
чи, јер звуче нешто тајанствено. Ни-  
је ни то доста, у школеке регистре  
уведоше се посебне рубрике (као у  
средњим школама) за те предмете. У-  
ченик који би добио лошу оцјену у  
два од тијех предмета имао је да по-  
втори разред и да цијели мозак да  
се исправи. Дакле то је срество би-  
ло да се затупљује ђак и да троши  
драгоцјено вријеме у бесплодну работу.

Треба ли више доказа да нам је  
неопходно потребит престији наставни  
план и да нам по селима не требају  
четвороразредне него дваразредне шко-  
ле? Да ли је јасно да заштеђујемо у  
времену и у новцу — не кријећи о-  
ну суму која се и до сад трошила  
— а да наставна добит расте.

Али као да већ чујемо једну  
примједбу, а та је: дакле крати се  
црногорском дјетету чији родитељи  
жеље, а срество им допуштају, да до-  
бију шире образовање?

Не. У свакој нахији нека буду  
по једна, по двије главне основне  
школе од четир разреда и са два учитеља,  
и, разумије се, циприм про-  
грамом; али обвезна нека буду прва  
два разреда.

Гроф Шамбор.

Францески народ с човјечним у-  
чешћем пак и великом политичком по-  
зорношћу обраба своје очи к маленом  
засеоку у доњој Аустрији, Фросдорфу,  
гдје пошљедњи потомак старо-бурбон-  
ске францеске династије, гроф Шам-  
бор, свршава тешку борбу са живо-  
том. Глас о његовој неизлечивој бо-  
лести узрујао је све без изимке стран-  
ке у Францеској, а ово је можда нај-  
бољи доказ, да у францеском народу  
живи јоште династичко чувство, које  
ни бурни догађаји његове новије по-  
вјести нијесу могли изгубити.

Данашњи господари Францеске,  
републиканци, немогу се већ сада оте-  
ти утиску, што га у њих побуђује  
предстојећи догађај, те већ сада осје-  
ћају, да би по њему могао настати  
окрет, замашан у животу републике и  
Францеске.

Ово чувство неке бојазни потје-  
че поглавито одатле, што мужеви ко-  
ји су звани, да баитине Шамборова  
права на францески пријесто могу ре-  
публици постати много опаснији, него  
што је икада био гроф Шамбор. У  
ча у његове смрти сјећа се свијет у  
Францеској, да је он два пута мужев-  
ном и значајном одлучношћу одклонио  
позив, да заједне пријесто својих пра-  
ћедова, нехтејивни пристати уз увјет,  
да бијелу заставу бурбонске династи-  
је замијени са народном тробојницом.  
Први пут позвала га је год. 1871 на-  
родна скупштина у Бордо, изабрана  
послије страшнога порaza, те како се  
је онда мишљило и осјећало, гроф Шам-  
бор могао је без сваке задрјеке уле-  
сти у Париз и примити круну Хен-  
рика IV. и Људевита XIV. О напо-  
леонској династији био је по читавој  
земљи један глас огорчености и пре-  
зира у очи њезине кукавине, пока-  
зане у рату против Пруске; комуна  
бјеше управо допирала у Паризу сво-  
је крваво коло, те је тако остајала  
само бурбонска династија у својој ста-  
ријој и млађој лози, коју би народ,  
ако и не можда усхитом, а оно патри-  
отичком резигнацијом био прихватио.  
Но гроф Шамбор не хтједе ни чути  
о каковим увјетима, сматрајући своје  
право на францески пријесто узвише-  
ним над сваку сумњу и погодбу, па  
је волио продужити свој осамљени жи-  
вот у заточењу, него да своју понос-  
ну главу скучи под увјет народне  
скупштине.

Неуспјевши у том подхвату, на-  
родна скупштина у Бордоу прогласи  
једним гласом већине републику и иза-  
бра покојнога Тјера њезиним пред-  
седом. Али већ год. 1873 срушив  
Тјера, постави на његово мје-  
ришало Мак Махона, и надовеза  
на њега, који је године 1873  
засновала. К грозу Шамборду упути  
се посебна депутација народне скуп-  
штине, да му понуди круну најљепше  
земље свијета, тражећи од њега на  
узврат једино то, да прими народну  
заставу. Но гроф Шамбор одговорио  
им је, да застава, која се је вијала  
над његовом колевком, мора засјењи-  
вати и његов гроб, и тим одговором  
осујети све намјере својих пријатеља.

Овако значајан и до крајности  
дошљедан муж није никада могао бити  
опасан францеској републици. Није с  
тога празна ријеч, да ће република  
његовом смрћу врло много изгубити.  
Празнину, која би настала смрћу гро-  
фа Шамбора понутили би принчеви  
орлеански, окретни, духовити, богати  
мужеви, који су примили све модерне

идеје, што покрећу францеским наро-  
дом. Њихов праћед, злогласни Filip  
Egalité, рушио је заједно са Мирабом  
и Дантоном темеље бурбонскога феу-  
далнога сустава. Први краљ бурбонске  
лозе Људевит Филип, називао се је  
најљадје „краљем грађана“, дакле нај-  
наображенијега и најимућнијега раз-  
реда у народу, а садашњи орлеански  
претендент гроф Паринки, има по ка-  
зивању непристраних францеских ли-  
стова својства, која га овлашћују да  
својата францески пријесто.

Францески народ показао је чи-  
тавом својом повјешћу, да се покора-  
ва појединим мужевом, који се истак-  
ну женијалним одважним духом, енер-  
гијом и другим одличним врлинама.  
Тога душевнога својства није он мо-  
гао да затаји ни под републиком,  
те смо видјели, како је покојни Гам-  
бета толике године управо диктатор-  
ски владао. Данас је Гамбета мртав,  
а републиканска странка нема у сво-  
јем крилу мужа, који би могао осво-  
јити услив и власт, што ју је он вр-  
шио. Ово неби за францеску репуб-  
лику била никаква несрећа, али је  
несрећа, што је она у себи раздвоје-  
на и раздијелана, што се у њој ко-  
ре о власт двије опрјечне струје, кон-  
сервативна и анархична, и што по-  
шљедња неукротивом мржњом прого-  
ни републику. Дочим су републикан-  
ци Гамбетиним смрћу изгубили вођу,  
који је умно обуздати њихове власти-  
те ствари, добили би монархисте у  
грофу паринком своју праву главу,  
око које би се листом окупили.

Непобитно је, да гроф Паринки  
представља некоје традиције, које су  
за високо цивилизовани, за богатством  
и удобношћу тежећи народ, као што  
је францески, примамљиве важности.  
Он представља поредак и постепен  
развој у државном животу. Данас о-  
боје заступа и републиканска влада,  
но како дуго?

Свакако је вјероватно, да би смр-  
ћу грофа Шамбора настала за фран-  
цеску републику нова ситуација, за  
које би се од републиканаца тражило  
више разбора и мање насилности не-  
го што данас показују. Гроф паринки  
био би претендент грађанства, које  
је и његова оца узвисило на прије-  
сто. Ова евентуалност усилила би ре-  
публиканске мужеве, да се и више  
него доселе ослањају на радикални  
живаљ, а то би републици могло нај-  
прије врат сврхати. Још је судбина  
републике у руку самјих република-  
наца, те стоји до њих да је сачувају.  
Буду ли опрезни и умјерени, наћи ће  
они најјачу подпору у кнезу Бисмар-  
ку који се монархије у Францеској  
боји више него икоји францески ре-  
публиканац.

Р е д

по коме ће се обавити свечани пренос  
земних остатака

БРАНКА РАДИЧЕВИЋА

са св. марковог гроба у Бечу на Стра-  
жилову код Карловаца 25. Јунија (7. Јулија)  
и 5. (17.) до 11. (23.) Јулија 1883.

ОДБОР ЗА ПРЕНОС КОСТИЛУ

БРАНКА РАДИЧЕВИЋА

у Бечу и Карловцима,

Одборска писарница отворе-  
на је 9. (21.) до 11. (23.) Јулија ради лич-  
ног саобраћаја са саучесницима у свечано-  
сти у магистратском здању и Карловцима.

I.

У Бечу.

25. Јунија (7. Јулија.)

Српско академско друштво „Зора“ у  
Бечу с осталом тамошњом српском омла-  
дином уз пријемоћ словенског и једначког



друштва приређује музикално-декламаторско вече у спомен пјеснику, прије него што му се земни остаци пренесу на Стражилово.

Почетак у 8½ часова у вече.

Локал: Дрехсерава дворана с вртом (Landstrasse, Hauptstrasse, 79.)

Умјесто улазнице примају се добровољни прилози, који ће се у своје вријеме обнародовати. Чист доходак припада фонду за пренос Бранкових костију.

## 5. (17.) Јулија.

Ископавање пошљедњих земних остатака пјесникових на св. марковом гробљу.

## II.

## У Карловцима.

## 10. (22.) Јулија.

1. Од 7—8 часова прије подне општа главна проба свјуга пјевача у саборној дворани, гдје ће исти изабрати себи и лично, под чијом ће управом пјевати заједничке пјесме.

## 1. На варошкој пијаци.

2. Од 8—9 скупљају се сви пјевачи на паробродској станици, а остали учесници на варошкој пијаци.

а) Сваки учесник има набавити себи дан прије и најдуже до 8 часова прије подне о свечаном дану у одборској писарници пријетупицу, на којој је обиљежено коло, гдје ће стајати, а без које нема приступу у спровод.

б) Госте, који дођу засебним лађама, прије него што почне свечаност о самом свечаном дану, дочекаће одборници на станици и раздаће им потребне пријетупице у спровод.

в) Ко се најдаље до 9 часова не нађе на свом мјесту, не може се приустити ни у које коло.

3. У 9 часова пристаје лађа с Бранковим костима уз станицу.

а) Кад се лађа појави, огласиће 3 тона, што уједно значи, да се сваки учесник има наћи на свом мјесту и више га не напуштати.

б) Кад се лађа приближи станици запјевају пјевачи: „Химиу о преносу Бранкових костију“, композицију Це-а, а текст А. Кузмановића.

4. Чланови „Зоре“ изнесу сандук с костима и донесу га наизмјенце с члановима карловачког одбора на варошку пијаци. Дотае пјевају за сандуком пјевачи: „Свјати боже!“

5. Чим се тако спровод приближи вароши, звоне звона, догод.

7. Носиоци не спусте сандук на катафалк пред саборном црквом.

7. Говорник бечког одбора предаје га карловачком.

8. Говорник карловачког одбора као домаћин одговара.

9. Полаганье вијенаца на сандук.

10. Свештеник изврши чин прописан нашој св. православној црквом, на што пјевачи отијевају: „Свјати боже.“

## 2. Сировод.

11. Звона зазвоне опет и спровод се крене овим редом:

- а) ученици средњих завода,
- б) слушаоци виших школа,
- в) пјевачи,
- г) одборници бечког и карловачког одбора,
- д) носиоци вијенаца,
- е) свештеник,
- ж) сандук с костима (носе га кроз варош: књижевници, умјетници и слушаоци виших школа наизмјенце,
- з) носиоци вијенаца,
- и) Бранкови рођаци,

ј) представници учених друштва, књижевници и умјетници.

к) гости из Црне Горе и Србије,

л) гости из Далмације, Боке, Дубровника, Босне,

м) гости из осталих крајева,

н) учесници на колима,

и) празна кола.

Женскиње иду у ком хоће колу од (и до м), за које се пријаве.

12. Сировод иде: преко пијаци, гимназијском улицом (у истој је гимназијско здање обиљежено заставом), на лијево уликом к дворској башти\*) (кућа у тој улици означена заставом и натписом јесте кућа, у којој је Бранко становао за свог ђаковања у Карловцима), на пут Бијелица, те кроз Бијелицу, на стражиловачким путем до Стражилова. (Иза дворског вотијана поток обиљежен заставом јесте онај поток, о ком је Бранко зајевао у свом „Ђачком растанку“: „А овде се поток нашао те нам младим пута препречио.“)

## 3. На Стражилову.

13. У стражиловачкој долими спровод етано у четворкут око катафалка, на којој се положи сандук.

14. Пјевачи отијевају: „Стражилово, красно Стражилово“, Бранков текст по композицији д.р. Јована Пачу-а.

15. Свечан говор члана „Српске Матице“.

16. Пјевачи отијевају поменути Гранкову химну.

17. Чланови карловачког и бечког одбора понесу сандук етазом на стражиловачки бријег.

18. Сировод се у истом редоследу поведе тамо и етано око гроба у наоколо.

19. Свештеник обави црквени обред.

20. Пјевачи отијевају трипут: „Вјечнаја памјат.“

21. Књижевници и умјетници спусте сандук међу тим у костурницу и ова се затвори.

22. За тим се сви учесници спусте патраг у стражиловачки до, гдје им стоји од вође или вратити се одмах биле колима било пјешке у варош, или се ту прихватити јелом и пићем.

## На банкету.

23. Банкет почиње у 3½ часа послеподне у просторијама српске читаонице.

24. На банкет имају приступа 300 особа и то без разлике сваки, који се до тог броја у одборској писарници пријавио и платио 3 ф. од особе за јело и пиће.

25. Сваки на банкету сједи на оном мјесту, којему је означено на „пријетупици к банкету“, а ову ће сваки гост добити у одборској писарници, кад плати улазницу дан прије свечаности или о свечаном дану најдаље до 12 часова у подне.

Гости, који дођу засебном лађом, добиће на захтијевање од одборника пријетупицу ту одмах на станици.

26. Прву здравицу здрави члан карловачког одбора Ђег. Величанству цару и краљу Францу Јосифу I.

27. Прије осталих здравица говори један члан српског академског друштва „Зоре“ у спомен Бранку Радичевићу. Пјевачи отијевају на то Бранково коло.

28. Здравнице теку овим редом:

а) Здравницу омладини говори члан карловачког одбора. Пјева се „Многаја лета!“ Одговара један слушаалац великих школа.

б) Здравницу представницима учених друштва говори један члан карловачког одбора.

\*) Ко се не осјећа, да може до Стражилова доћати, ући ће у дворску башту, те или дочекаати празна кола, па се даље повести, или изостаати од спровода.

одбора. Пјева се: „Многаја лета!“ Одговара редом по један представник појединог ученог друштва.

в) Здравницу гостима из Црне Горе и Србије говори један члан карловачког одбора. Пјева се: „Многаја лета!“ Одговара по један гост из тих крајева.

г) Здравницу пјевачким друштвима говори један члан карловачког одбора. Свако пјевачко друштво отијева редом по једну пјесму.

д) Здравницу осталим гостима говори један члан карловачког одбора. Одговара један гост из тих крајева, пошто се отијева: „Многаја лета!“

29. Читају се поздраве са стране.

30. У 9 часова у вече добровољно освјетљење вароши и ватромет.

## 11. (23.) Јулија.

У 10 часова прије по дне састаје се бечки и карловачки одбор и по 5 мољених заступника „Српског ученог друштва“ и „Матице Српске“ у српској читаоници, гдје ће оба одбора положити рачуне и гдје ће се дефинитивно ријешити о Бранковом споменику.

У металу тискане споменице за пренос Бранкових костију с ликом пјесниковим могу се добити у одборској писарници и у појединих одборника по 40 новч. комад. Продају се у корист фонду за Бранков споменик.

Сви вијенци положени на пјесников сандук биће изложени гостима послје спровода у српској читаоници.

## О Д Б О Р.

## Политички преглед.

Аустријски цар пропутавао је ових дана Крањску гдје је одушевљено дочекиван. — Аустријски листови доносе опширне податке о истраги која је повела о Тиса — Еслерову догађају, о коме смо ми у своје вријеме поменули. Донијеће мо што опширније о томе кад се истрага сврши.

\*\*\*

Из Њемачке јавља се да влада неће ништа поговорити на пошљедњу панипу ноту. Висмарков одлазак у Киенген да је одгођен. — О Крашевском све славенске новине тврде да није крив. Ево што се у потоње вријеме наводи као узрок уапшењу Крашевскога. Чеки младић напасао је једну брошуру о друштвеним питањима, а у тој књижици поново Крашевском на оцјену. Крашевски му је одговорио да му је жао што нема времена да се бави таким стварима, али да потпуно увиђа да је друштвено питање важно. На неколико подјела послје тога младић буде затворен због социјалистичке агитације. Он се, извињавајући се, позивао и на Крашевског наводећи како га је он похвалио. На то обилажен је стан Крашевскога, и, осим поменутих брошура, није нађено ништа подозриво. Крашевски је због тога био веома огорчен и мислио је да се пресели у Италију или Швајцарску, али то није учинио јер је стар и слаб. — То је све прилично, јер збиља да се тај човек осјећао или крив, би ли остао у Њемачкој пошто му је кућа претресена?

\*\*\*

Судећи по потоњим францеским листовима које смо примили, рђаво међусобно расположење између Францеске и Инглеске као да се почело блажити али се још није умирило. Догађај у Таматави не пориче се, него се каже да га је њемачка штампа увеличала. Ево што је било. Фран-

цески адмирал позвао је инглеског консула да кроз 24 сата изиђе из града. Прије него минуше 24 сата инглески консул умре. Адмирал францески позове Инглеске да присуствују спроводу. Они дођоше у великом броју, међу њима и много официра и мрмара са ингл. ратним бродом „Друада“. Кад су мрмари ишли за мртвцем, францески адмирал препријечи саобраћај између ратнога брода и града. Капетану инглескоме само би дозвољено да може усмено протестирати. Францези за тим маконне заставе са свјех консулата и уапшене тајника инглескога консулата и инглеског пона Шава, оптужујући овога и потоњег да се је дописивао са непријатељем. Гледеском припошљујућ догађај инглеском парламенту овако је закључио: од владе францеске очекујем потпуне обавијести о овим догађајима, како их пригода изискује и како би их и ми у једнаким околностима дужни били дати францеској влади.

У Францеској су нереди на дневном реду. Велики лармало Касањак у једној од прошлих сједница учриједио је пресједника сабора и све републиканце, те је био искључен из сабора за петнаест дана. Изван сабора подигао је велику грају у поштарству и у публици. Он је, на име, до сад познат био као највећи бонапартиста, а скоро је био на обједу код орлеанских књажева. Не само да он то није скривао него се још похвалио и рекао да су књажеви веома љубавни и да ће им пријетати уза њих ако унију срушити републиканску владу. Није треба — изјављује он у своме листу „Пей“ — да смо једнакијех начела, доста је да једнако мразимо републику. По томе м глао би се судити да се дјелује цијена орлеанистичким акцијама. — Приликом народне светковине 14. Јулија до 300 анархиста у вароши Рубе покушаће да на силу улегу у општинску кућу, дошло се до кавге те је полицијски главар тешко био рањен. — У Паризу постављена је тога дана величанствена статуа републике. Велика множина народа присуствовала је томе славу. — Прокон испод мора, између Францеске и Инглеске, што се јако жељело у Францеској неће се извршити. Одбор десеторице инглеских заступника куће одбадио је са шест против четир гласа пројект о прокопу канала.

\*\*\*

У Италији изборна борба сад је у највећем маху. Међу великијем бројем кандидата нема ни једнога који се не каже да је монархиста. Чак и Ричоти Гарибади, примјеру својега великог родитеља, истакао је девизу „Умберт и Италија“. Тај догађај узбунио је јако радикалну странку. На странку до сад је превлађивала у Риму, а у овим изборима није могла прикупити ни 300 гласова. — У панипу двору боје се да њемачка не прекине с њима одношаје. Говори се да је положај кардинала Јакобини-а уздрман, те да би могао изгубити своје мјесто као државни начин секретар.

\*\*\*

Из Цариграда јавља се да је Султан обдарио валију екадарскога, А с им-пашу, орденом османије, за то што је умирио Арбанију. — Тефик-бег наменован је за посланика у Атини. — Хајдуци су ухватили италијанца Александра Корни, који има неколико снахиљака у Турској, и оцјењују га за 300 фуната дира.

\*\*\*

Вијести што стижу из друтијех дјелова свијета, ван Јевропе, те вијести нијесу нимало пријатне. Колера бјесни ужасно у Мисру и шири се свакога дана то

## ЛИСТАК „ГЛАСА ЦРНОГОРЦА“.

## ГОРИ ЈЕ НЕВЈЕРНИК НЕГО ЛИ КРИВОКЛЕТНИК.

Из „Причања Вука Дојчевића“

од

† Стјепана М. Љубинице.

У једном селу с оне стране језера, баш при арбанашкој граници, за мојих млађих доба, живио један кротак и богобојаан човек, звали су га хади Јако, с тога што је полазио три пут свети гроб и неосе на брежуљак гдје се је Христос преобразио, кад је гаће носео. Кад му рође сушан дан остави за собом жену удовицу и од ње цуру од несавјест година, младицу и паказицу, анжакрону у невољи да јој се сунце кроз уха прозираше као кроз жуто цикло, нос јој обогрени као да си га од филдине срезао, прети од руже мршави и намрштени као да их је вода ожакала, а у лицу прозукла и потамњела као да су је из гроба вадили. Кад очима заже, вдео би се да је падакнула!

У хади-Јаковој кући није се никад другога разговора водило: било на општини и трипези, било на пјетови и жњетви, при корубању и мливу: што није о чудесима, о светињама и о небесно блаженству, тако да епота Тада од снес до мотике\*)

\*) Од кад се родила док је почела земљу копати.

није чула од оца другога разговора осим о побожности и благодати; а матер јој, другојаче одгојче, није на такве разговоре ни ухом осврћала, него мислила и настојала како ће јефиније а су мање труда вијек проводити. Проуми се ово а каже сеоској понадији на тајно, да се Тада жива посветила, да не једе и пи но да живи о мани божјој, да јој то приписе као да си га тамјаном кадио, а основ на заход владица слази анђео небесни те јој залијева по три кани рајске пиће, а остала на прима по наранцу. Понадија повиједа то знамење на вјери свакој другарици и пријатељици, но свакој препоручује да га не протезали док се светица сама не објави.

По што се тај глас у пук проијеје, а свако му надова и надоврже по коју своју измишљотину, мати Тадица и понадија науку цури главу, како се је збиља посветила од нејела и богомољства, пак већ првом ногом крочила у рајске перивоје, тер је простру на сред куће на мртвачки одар, подбраћену бијелом марамом а окружену зеленим вијенцем, пак је крјалимце питали да од глади не умре. Почну иза тога долазити светици на пошјед једна и по једна сеоскиња кралом и празноручке, па иза њихова причања по којој старан што живи о уфању, момци с радознана, а људи средовјечни с лаковјерства; наком мјесец дана моје, јавно и на будуке, с доклонима и са зајетима као да иду на

сајам. Неко посч вједру уља, нско колач воска, неко мјешчић масла, бreme кафе, товар меда, низ смокава, дубијера, јабука, потача, а ко ништа а по киту дубине и босијока; пак крете, иконе, канџела, претене и мећушнице, док се скривна кућа хади Јаке претвори у неку богомољу. Бивало је стараца и старица, који су сну божју ноћ вишили, наплетсери, канџежом и рјемџежом, око Тадица одра да чекају анђела хранитеља, и збиља једно вече смалакеса нека баба чекалица, паде у несвјест као с горе што о глади што од сна, па кад се разабра стаде да прича како се је преснијетила\*) од онога божјега страха, следајућ анђела гдје славом и трепетом долеће с неба и донесе под крилом чим да припита своје одгојче; а они што су ту били смуте се, јер помисле да с многа пријеха нијесу били достојни да виде анђела, пак се дају у пост и молитву, бојећи се души!

Почетком прољећа навали мнштво народа из најдаљих крајева Србије и Бувареке да метанишу пред светицом, да јој препоруче јаде мртве и јаде живе, да јој се о врату објесе\*\*), пак на гомиле долазили с кретица и барјацима, с Дунава и Балкана, носећи прилоге и зајете. Сваки путник хтио је да понесе са светице неко обиљежје; да га кући храни, да га љубе они што нијесу дошли својим животом

\*) Обужрла.

\*\*) Да их брани.

\*) Српе.



више те ког да је већ заразила у Капр. Све државе у Јевропи предузимају најстрожије здравствене мјере, да немилој гошћи препријече долазак. Инглеси су у томе судни. Они су противни да се спрјечава трговачки саобраћај, па макар колера понијела полак свијета. Глас је да је већ има на Масти и у Тријесту. — али официозни листови поричу 20 — „Кор биро“ 27. Јунија још јавио је да је колера букнула у Хињеској вароши Сватову, а у Хињи јој је згодан терен, те ако је узегла тамо рашириће се брзо. — У Америци је ужасна врућина. У самој вароши Њу-Јорк-у умрло је од врућине до сад 700 дјете.

## ДОПИСИ.

(Б.) У ПЕТРОГРАДУ, 28. Јуна. — У овоме писму написаћу Вам о неким питањима која највише интересују наше више опшество. Та су питања сво. Францеска и Китај у свађи су, а из те свађе могло би се доћи и до боја. Китај моли Русију да посредује међу њом и Францеском. Русија одговара да се не прима посредништва, но да ће неутрално гледати на догађаје. И доиста Русија пажљиво ће гледати на догађаје у Тонкин и гледаће разумије се да из заплета китајско-францеског извуче за себе што већу корист.

У Јеђинту је колера и она немило-срдно уноси сваки дан по десетке жмтава. Градови Александрија и Дамијета у великој су опасности, особито пошљедња гдје су врло слабе санитарне мјере, а врло мало љекара. Ако се не донунти житељима да се разбјеже по горама изван града, то ће у Дамијети све посканати. У Јевропи предузимају се разне мјере да се спрјечи улазак колере у Јевропу. Русија је обратила велику пажњу да спасе своје приморске градове, гдје пристају пароброди који пролазе из Јеђинта, од уласка колере у њима.

На своме имању у Фрошдорфу болестан је на смрти граф Шамбор, или како та зову његови присталице Хенрих V. Око њега су скупљени они који су надежде своје на њега — полагали и који су њега заграбили, а он их поставио за министре Францеске државе. Но и његово краљевање и њихово министровање прошло је само у неиспуњивостима се надеждама. Граф Шамбор је пошљедњи потомак францеских Бурбона и нема правог напљедника. Јест још граф од Париза или књаз од Орлеана који такође жели сјести на францески пријесто. Овај је дошао к Шамбору да му поможе умријети и да поради код његових приврженика да приеђу на страну францеског принца чим би се у великоме осигурила његова партија? Има још један шпанолски Бурбон који би желио сјести на францески пријесто — то је дон Карлос који је био шпански краљ, но овај по прилици нема присталица у Францеској. Још су у Францеској Бонапартовци, који траже престол францески, и њихова је партија врло велика! Много има некаких раз-кљажева у Францеској који се отимају о францески пријесто, али многи ће умријети у пустој надежди као што умире граф Шамбор. —

Русија врло озбиљно гледа на догађаје у Францеској зашто Русија њу држи за природну савезницу против савеза германо-аустријског.

Овдје у Петрограду очекива се једна велика промјена. Војени министар стари генерал-ађутант Ваповски жели отићи у оставку, које ће му се, по прилици, уважити. На мјесто његово мисли граф Лорис-Меликов генерал-ађутанта; или

тога пута, да грдан не останеш при свој твојој мудрости. Кад се народ емами мука му је главе доћи!

Пођи ви ја у светице и понеси дубијер и зајет; у приступим сакрушено и пољубим јој пресумићене руке, као да бијаше (боже опрости!) света мајка Аиђелија, пак јој днесох тобож поздрав од владице и напору, као да јој је он шаде да се причести. Ту сам напору ја општрбуо од хљеца те сам дан прије замијесио млијечервијем млијеком и отровнијем прашком. Поче јој мати да се опире велећи, да јој кхер не смије окусити ни крухине коре што не би једнака преминула. Да не би једнога љака надрикнуће, којему се чинише да је Соломун, не хћаше ме помоћи намет ништа. Но на Бога ово љаче (тек да се покаже у црковнијем стварима рјешит и да научи удовицу памети, и ако је родила светицу да нема се тога право рушити црковне прописе) викне: „Напора је хљеб благословљени, за којим је чеждаше наше ерца као пред њега. Ако не ће свечени поштовати закон, како ће грешни народ?“ За овом љачевом пођу сви пасторјинци као овце за овном звонаром!

Кад се светица склони и изјеле напору, ја заједох дуг и широк разговор, како би право било оградити светици протестанције дворе да земљу не прокуне с тјесноте и каламраке, док све од једном лоче Тада да потхнаћа, рита и баца што је мало прије крадомце јела: зеље, сав-

генерал-ађутанта Гурка саташњег варшавског генерал-губернатора.

Цар са царicom и високом фамилијом живу у Петерхоф на дому Александрија. Ту ће он, по прилици, проживјети све лето. Говори се да ће отићи скоро цар и царица да учине посјету оцу царичини краљу од Данске.

Град Петроград остао је већ без одабраног опшества: високе аристократије и богаташа, који су отишли или изван границе да уживају јевропске љетње лопоте по купатилима, или су по ли по губернијама на своја добра, или пак око Петрограда по љетниковцима у Петерхоф, Гатчину, Шувалово, Кронштадт, Ораниенбаум, Озерки и пр.

Овдје су остали сиромашнији чиновници, трговци и биједни класе народа.

ПОДГОРИЦА, 1. Јула. — Како је свршила арбанашка buna то већ знате, Залуду неке новине пријатељске Арбанасима хоће да преставе свијету као трагичан пад арбанашких лавова, кад и устаник и предаја кије до смијешна комедија. Ми смо се доста пути смијали читајући у неким страним новинама описе великих битака и романтичне детаље арбанашког јунаштва, и с панијех прозора могли смо лијепо видјети на што се свде те страховите битке. Четир до пет табора низама и с њима један, највише два тона, то је била нападна сила. Хоте, Груде, Кастрати, Шкријељи — и како се још зову — дочекаше најприје низам на својим кућама, на иза краткога чаркања напусти своја огњишта и узмичи. Низам се најприје задовољио с тијем успјехом и по свој прилици турски војсковође мњаху да их Арбанаси тијем само намамљују у незгду, с тага се војска повралаше иза тих лавијех побједа к Скадру. Али пошто се исти појав неколика пута догоди, киднаше низами канријед, пак се уверише да се ти горски — ми ли лако даду разгони и по неприступнијем врлетима. Резултат је тај да су узбуњена племена безурјетно покорила и оружје предада. Још гдјекоји од главара устаниких прза и крије се по планинама, јер је гувернер опшество свакоме, осим поменутијех. И тако „сврши се страшна битка“ и „сломи се (арбанашка) сабља бритка“, а сломије дванаест табора војске у двадесетак дана. Мустаја-Асим-паша био је ономади у Тузи, гдје су били и преставници свијех арбанашких племена. Можете замислити какву им је лекцију читао, онако по турски, т. ј. по турски кад Турци пије у невољи него на против кад му може бити да табачи. „Латинске перјанице“ покорно слушаху пријескоре бусајући се у груди и шапћући „шеа сула“. Мустаја-Асим добио је (не знам какав) орден са брилијантима и сад почива, што-но реку, на лаворикама. Ако је он задовољан и ми смо ништа мање, јер је успостављен најбољи ред у Арбанији, јер су путови слободни и трговина се подиже. И ми почињемо осјећати пошљеднице. Жене арбанашке већ долазе на наш пазар, а оне су ту као авангарда те ће до мало и мушки. — Морал свега тога је: да идеја народности не само што није развијена међу Арбанасима, него може се рећи да је једва у клици; да пошто им одузмени нешто вјерскога фанатизма и нешто надутости надају невјешти и кратковиди сељаци; да ће се дуто кајати за своју пренагленост и наивност, јер им је до сад лијено било, данка нијесу плаћали, ни војника давали, а те повластице није прилике да ће се уздржати. —

Љетина код нас напредује лијепом, само што је ту скоро туча (град) обила

пипу, бумбаре и пендевише; а удари мирис од вина као да си бачиу отворно. Кад виђе народ блувотину од непровабљена јела, развара се и скочи на Таду да је удави, а свак хоће да му се поврати што је у зај г допио. Подиже се граја и треска да би се до пр г ушло; на девет јада док ме нупиташе говорити. Рекох им да воде Таду владици нека осуди гријех и нађе у књици којом ће је муком уморити што је саблзанила народ, тако би себе оправдала што су свештенике и перјанике изгнали. Дохвате је четири момка, свезу руке наопако и зајме на Враћину, а ја по за њима с понадијом и с матером Тадином, које су узрујале земљу и калиж\*) подигле.

Пошто владица искара народ и наба-ви од народне ерцбе лажи — светицу; а господар нареди да се приложницима поврати за јет, а ко не дође да га прихвати за годину, нека зајет пође цркви; дођу главари, који су испријати Таду, у мене да ме походе. Ја их покорај и прекори што нијесу вјеровали свештеницима, који су им на име владицино говорили, да је Таде лажа и паралажа. А они меки: „Да је јадан човјек мудар кад улази у суд као кад излази, не би суда ни требало! А ја њима у размет: Гори је невјерни к него ли кривоклетник!“

\*) Брчка, саблзали, scandalo.

винограде по Зети. Има неколико случаја лавијех краста (осица), али нити су опасне нити се расиротире. — Ту скоро држав је јавни испит у овдашњој мушкој и женској основној школи. Испит је пре-сједлавао преосвештени г. Митрополит Висарион, који се случајно овдје десно. Успијех је био веома повољан, о чем се и високи гост изразио. Значајно је да женску школу посјећују двије дјевојнице из најбољих мухамеданских фамилија. То је упрavo чудно за онага ко познаје домаће предрауде нашијех мухамеданаца, али у исто вријеме то је доказ да међу њима није изчезла ерпка свијест. — Рамазан још траје те су дамије препуне народа, а ноћу жамор и весеље на све стране, али све у највећем реду и складу.

НИКИНИЋ, 7. Јулија. — Најбоље се бринути израније како ћемо које вријеме годишње дочекаати. У прољећу да будемо готови: са цијелијем лијесом, храном, сјеменом, добро урањенијем воловима и коњима, радном снагом у чељадима кућенијем, или удружењем по двије или три и повише кућа. Ово је удружење од прије било у великом броју, и с тијем смо могли лакше и брже узарати наше послове. Дан се познаје изјутра а година с прољећа, радник да га зора на раду у пољу затече а заход сунца да од посла престане. У прољеће нам треба узарати и пригтовити с помоћу Бога све што ће нам бити потребно до јунија, и шта ћемо преко љета и јесени сабирати ва мучну зиму.

Мучна зима, која нас неспремне затече утјави нас да нијесмо способни ништа у прољеће радити. Није зима никад црна и тешка, нити је чума кад смо јој се пригтовили, али, кад нас затече као прешла што је била, све што живо имамо ураби нам из паручја као вјетар пјесу. Сви наши и пори узалудни су — животиња пропаје а ми одеремо око ње свој живот, залијевајући је и гору теглећи да је заранимо; те тијем и гору таманимо и искоријењавамо — утиremo оно, што нам је спрема ливадама и њивама, спрема води, вољу и животу нашем. Кад би нас научила прошла зима памети — лако би се неизмјерна штета могла опростити, коју смо подијели што нам је зима у кратком времену понијела и одронила. Не ће нас опаметити за то, што је и прије ве било зима опаснијех и с великијем и дуготрајнијем снјејгом, које су нас затјецале неприправне исто тако као и ова, у којима смо губили вишу половину стоке; па нас уаме по двије три лијене зиме, те зазимом на срећу или на вересију много стоке без никакв рачуна. Наша је грдна махна, што већина нас сељана не гледа корист од стоке, која би му дошла што прије у кућу, по највише гледа, да има велики број стоке и то по три четири струге као: коња, говеди, оваца, коза и свиња, преко тога, што треба велика задруга да освоји и пољске радове и да по четири струге стоке држи. Има нас доста самаца, који по три струге стоке и љети и зими држимо. Самац човјек и жена са ептом дјечицом или и без њих, има доста орачнице и косачице земље, па држи по три струге животиње. Све он то осваја с муком и теретом, а од свега тога нема никакве вајде ни пријетека каква, осим оно, што изије и попије и што издере на себе. Па како је то јело и пије? У свему неуредно како леб тако и мре. Једемо и преко мјере, али за живот наш је мала корист. Преко зиме кад ништа не радимо највише једемо. Што смо год најљешне преко године зарадили и скупили, изијемо до великијех поста, а од тада до новог мреса (млијека) живимо мучнички. Иза меса, сира, скорупа, масла, кунуса, салани, кртоле и другог, једемо суха леба и скроба, а тада настају тешки радови у пољу кад би требало да се човјек обилатије храни. Могао би се пасати преко зиме до вел. поста о мање хране, па кад дуги дани почну настајати онда треба употребити храну добру. Пића без медовине не би требало ни нити никакво. Треба да нам се ругају богати људи из вароши и градовијех мјеста за кафу, коју нијесмо више по варошани и богаташи. Шта се окористи и шта стече самац, који држи по три четири струге животиње преко цијеле године? Ништа, све што имадије: вуње, жита, раз-ног мреса, кртоле и кунуса, онакака чарана од стоке и др. Све дотде другоме за рад и беспослену послугу његову која му учини те се и он олијени и ништа не ради. Боље би било да у јесен прода сву животињу без коња и волова, па у прољеће да купи крава онолико, колико је доста за његове куће, да му ладну млијека и да од њих мреса скупи за зиме и прољећа до новог. Земљу је боље дати на-пола, окле ћемо добити жита доста за хљеб, око кога никакве муке нијесмо имали, но нам је само дошло. Тијем се чине два добра, једно, што самац не дере свој живот и не плаћа ништа око пољског рада нити просина; а друго, што подмирује своју потребу са лебом и онај, који је радио земљу. Самцу је имати коња и волове најпотребније, па онда краве. За прилод од краве може подмирити све своје кућ-

не потребе и дацију. Волове му држат треба ако земљу ради, а ако не ради не треба никакво не већ ако има сигурну етају и у њу много сијена, може према њему држати по неколика вола, да одебљају и да их прода испред васкрса како би у нај-боље доба године имао коју пару за кућене потребе. Кад самац хоће да држи и стоку и земљу да ради, онда се види да не разумије за што живи. — Радити сву земљу и узети још туђе под наполи и гачити све струге стоке осим коза, може само задруга која не ће ни опазити толики рад, али је ту лако јер им је рад по-дијељен па се зна ко шта ради.

## Домаће вијести.

ЦЕТИЊЕ, 9. Јула.

— У педјелу по подне потао је ода-вље г. Јован Павловић а отишао је у Карловце да присуствује свечаном преносу крстоју слављеног нашег јјесника Бранка. Сретан му пут и да сретно дође у свој завичај „Српски Сион!“

— У понедељник у 9 сати у јутро почели су јавни испити у овдашњој кљажевској реалној-гимназији. Његово Височанство Кљаз благоизволио је тај дан присуствовати испитима. Присуствоваху такођер: високопреосвештени г. митрополит Висарион; мини тар унутрашњих дјела г. Божо Петровић, министар иностраних дјела г. Станко Радонић, ађутанти Њ. В. г. г. Блажо Петровић и Нико Матановић и још неколико одличних особа. Његово Височанство благоизволило је прислушати благо-годјејанце из трећег и другог разреда из свијех предмета, што је трајало неколико сати прије и послије подне. Слиједећи два дана пресједлавао је испит министар просвјете високопреосвештени г. митрополит Висарион. У сваком разреду ученици су испитивани из: закона божијег, језика (српског, латинског и францеског), математике, историје и географије, природних наука, цртежи ученика бијаху изложени у испитној сали. Испити се свршише у сриједу вече. Сјутрадан изјутра било је благодарење у манастиру, коме присуствоваху сви професори и љаци. Иза црквенога обреда скупине се на ново у испитну салу, гдје се у присуству Његовог Височанства читале класификације свијех ученика. По томе Њ. Височанство благоизволило је об-дарити боље ученике (три из III. разр. два из II. три из I.) и изразити своје за-довољство г. г. професорима.

## Црногорско Поморство.

### ДОДАТАК

к установљеној „квартини“ у нашим лукама (види број 27. „Гл. Црногорца“).

Г. министар унутрашњих дјела наред-дио је да се постави војнички кордун дуж наше обале. Кордун ће назити да не би која од долазећих лађа имала саобраћаја са мјестима у којима нема санитарске вла-сти.

Ако би се констатирало какав случај епидемичне болести на некој од долазећих лађа, така лађа има се одмах отпратити на Мелџине (у Боку Которску) да у тамошњем лазарету — којега је висока аустријска влада у споразуму с нашом вла-дом ставила нама на расположење, до се наш оградни — одетоји прописану карантину.

Св. Никола, 23. Јуна. — Ове недје-ље имали смо маистро прилично облачно и киша, па маистро тихо и киша, па за 4 дана маистро прилично и ведро, а море мирно.

Улазак и излазак Бојане био је сло-бодан.

Доједрише:

Пар. при. „Нови Пазар“ тон. 24, кап. Саво Петковић из Медуге су 6 мома-ка крпат соли.

Траб. при. „Лијена Ружа“, тон. 15, кап. Вели Сеиди из Медуге су 4 момка крпат брашна.

Траб. при. „Луна Нуова“, тон. 12, кап. Јакуи Сука, из Медуге су 4 момка, крпат брашна.

Траб. при. „Бела Марета“, тон. 25, кап. Ађи Макеуд, из Медуге, су 5 момака, крпат брашна.

Траб. при. „Хаирлије“, тон. 12, кап. Сулејман Мустафа, из Медуге, су 4 момка, крпат брашна.

Траб. при. „Махмудије“, тон. 15, кап. Мехмет Криво, из Обога, су 4 момка, празан.

Траб. при. „Софија“, тон. 24, кап. Мустафа Туло, из Обога, су 5 момака, празан.

Траб. при. „Корниере Скутари-во“, тон. 34, кап. Сулејман Јусеф, из Ве-недије, су 5 момака, крпат трговине.

Траб. при. „Бахрије“, тон. 36, кап. Сулејман Мустафа, из Уциња, су 6 мома-ка празан.



